

ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті розглядаються особливості переваги модульно-розвивального навчання, аналізується роль вчителя в навчально-практичній діяльності за модулем-профілем з використанням інноваційної педагогічної технології. Досліджуються можливості впровадження адаптованої модульної програми "Креативне рукоділля". Розглянуті можливі шляхи впровадження методу модульного навчання у трудову підготовку учнів молодшого шкільного віку.

Ключові слова: новітні технології, модульно-розвивальне навчання, учні молодшого шкільного віку, модуль трудових навичок, додаткове профільне навчання.

Актуальність проблеми. У наш час визначальною для вчителя-практика є проблема формування готовності учнів до особистісно-професійного самовизначення в рамках шкільної та допрофільної підготовки. У сучасному соціально-економічному середовищі рівень освіти значною мірою залежатиме від результативності запровадження новітніх технологій навчання, що ґрунтуються на нових методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах та психолого-педагогічних теоріях, які розвивають діяльнісний підхід до навчання.

Аналіз останніх досліджень показав, що впровадження в практику модульного навчання вимагає від вчителя опанування теоретичних основ технологій, які дають можливість йому самостійно й ефективно реалізувати цілі педагогічного процесу. Технологія модульного навчання в Україні застосовується як у середній школі, так і у ВНЗ. Теоретичні засади модульного навчання досліджувались багатьма вченими, зокрема такими як: Є. Сковиним, А. Фурманом, П. Третьяковим, І. Сенновським, М. Чошановим, М. Лазаревим, А. Алексюком, К. Вазіною, П. Юцявичене, О. Огнев'юком та ін.

Мета даної статті полягає в розкритті можливих шляхів впровадження методу модульного навчання у трудову підготовку учнів молодшого шкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Модульне навчання виникло як альтернатива традиційному. Воно інтегрує в собі все те прогресивне, що накопичено в педагогічній теорії та практиці останніх років. Так, наприклад, із програмованого навчання запозичена ідея алгоритмізації діяльності учня молодшого шкільного віку: визначення мети, завдань, етапів навчальної діяльності, індивідуалізація темпу навчання, здійснення чітко окреслених, логічно обґрунтованих дій, проміжний контроль та оцінка проміжних результатів роботи; з теорії поетапного формування розумових дій використовується сама її суть – орієнтовна основа діяльності. Кібернетичний підхід збагатив модульне навчання ідеєю гнучкого управління діяльністю учнів молодшого шкільного віку. Із психології запозичено наукове трактування та обґрунтування рефлексії. З професійної та допрофесійної орієнтації модульне навчання виступає як гнучка інноваційна педагогічна технологія навчання [9, с.45-46]. Накопичені узагальнення теорії та практики диференціації, оптимізації, проблематизації навчання – усе це інтегрується в організації модульного навчання, в принципах і правилах його побудови, відборі методів і форм організації процесу навчання трудових навичок.

У сутнісних характеристиках модульного навчання закладена його відмінність від інших технологій. Зміст навчання подається учням в логічно завершених інформаційних блоках, засвоєння яких здійснюється відповідно до мети. Кожен учень одержує від вчителя трудового навчання поради, як раціональніше діяти. Змінюється форма спілкування вчителя й учня, воно здійснюється через зміст модуля, тобто через суб'єкт-суб'єктну основу. Модульна технологія дає змогу вчителю трудового навчання індивідуалізувати роботу з учнями. За такої технології не виникає таких типових проблем, як брак часу на індивідуальне консультування, дозовану індивідуальну допомогу.

Важливим для здійснення модульного навчання є принцип зворотного зв'язку, оскільки проектування та організація роботи неможливі без постійного контролю, аналізу та корекції результатів навчальної діяльності учнів. Рекомендується дотримуватися таких правил: перед кожним модулем проводити вхідний контроль знань, умінь і навичок учнів, щоб мати інформацію про рівень готовності до роботи з модулем, у разі необхідності проводиться

відповідна корекція знань, умінь та навичок; обов'язково здійснюється поточний і проміжний контроль у кінці кожного навчального елемента (частіше це "м'який" контроль: самоконтроль, взаємоконтроль, порівнювання з еталоном тощо); після завершення роботи з модулем здійснюється вихідний контроль. Таким чином, відбувається індивідуалізація контролю, самоконтролю, корекції, консультування, ступеня самостійності. Важливо, що учень має нагоду значною мірою самореалізуватися і це сприяє формуванню стійкої позитивної мотивації до навчання. Ця технологія навчання гарантує кожному учневі освоєння стандарту освіти і просування на більш високий рівень навчання, розвиток таких якостей особистості, як самостійність і колективізм. Принципово змінюється і положення вчителя трудового навчання в процесі виховання та навчання учнів [1, с.348]. Насамперед змінюється роль вчителя трудового навчання, завдання педагога мотивувати учнів, здійснювати керівництво їхньою навчально-практичною діяльністю через модуль і безпосередньо консультувати учнів і зміст його підготовки до них: учитель не готується до того, як щонайкраще провести пояснення нового матеріалу, продемонструвати роботу, узагальнити, систематизувати, перевірити, оцінити знання учнів, а здійснює теоретично-практичне моделювання з метою визначення шляхів та засобів ефективного керівництва діяльністю учнів молодшого шкільного віку. Оскільки керівництво здійснюється в основному через модулі, то основне завдання вчителя трудового навчання – чітко окреслити інтеграційну практичну мету модуля та структурувати навчальний зміст відповідно до мети [2, с.123].

Це принципово новий підхід підготовки вчителя до навчального заняття. Він обов'язково призводить до аналізу педагогом свого досвіду знань, умінь, навичок, пошуку ефективних методик. Досвід показує, що вчителі у процесі оволодіння технологією модульного навчання значно зростають професійно. Тому процес оволодіння теорією і практикою модульного навчання – це шлях професійного самовдосконалення педагога, можливість його самореалізації.

Основна мета курсу "Профпрогнозування" – підготовка учнів до професійного навчання та інтеграція в суспільство. Допрофесійна підготовка учнів молодшого шкільного віку потребує нових підходів до організації навчання, зміни змісту всього процесу, застосування сучасних та ефективних технологій навчання.

Підготовка учнів з профілем допрофесійної підготовки можлива лише на основі навчання за індивідуальними програмами. В основі такої індивідуальної діяльності лежить підхід навчання за модулями трудових навичок. Модульна система навчання цілком відповідає сучасним тенденціям допрофесійної та професійної підготовки різних ступенів і насамперед робочих професій. Вона є гнучкою інноваційною педагогічною технологією навчання. У цій системі своєрідними дозаторами навчального матеріалу виступають конкретні трудові навички, якими повинен оволодіти учень для здобуття майбутньої професії (спеціальності).

Модуль трудових навичок – це класифікація робіт у рамках виробничого завдання або професії (спеціальності) виражене назвами модульних блоків.

Модульний блок – це логічно завершена, доступна частина роботи у рамках виробничого завдання, професії (спеціальності) або сфери діяльності з чітко окресленим початком та закінченням.

Інформативний блок – це логічно завершена, частина учбового матеріалу гуманітарного або соціального характеру, яка необхідна для підтримання модуля трудових навичок та адаптації учня до реалій ринкового середовища шляхом засвоєння знань, націлених на розширення його компетенції.

Інструктивний елемент – це дидактичний матеріал, підготовлений викладачем у вигляді короткого конспекту, або інструкційний матеріал, мета якого надати учням додаткові інструкції, або інформацію необхідну для засвоєння модуля трудових навичок (МТН). Найбільшого використання в модульному навчанні набули інструктивні картки, технологічні карти.

Модульне навчання – це цілісна система, що інтегрує дидактичні засоби, необхідні для вирішення основних цілей освіти [7, с.3-23].

Теорія модульного навчання базується на специфічних принципах, тісно пов'язаних із загальнодидактичними. Вони є керівними ідеями модульного навчання. Введенно наступні принципи модульності:

виділення із змісту навчання відокремлених елементів;
динамічності;
дієвості, оперативності знань і їх системності;
гнучкості;
усвідомлення перспективи;
різноманітності методичного консультування;
паритетності.

Принципи модульності: 1) навчальний матеріал конструюється викладачем таким чином, щоб він забезпечував досягнення дидактичної мети, поставленої перед учнем; 2) він подається закінченим блоком; 3) відповідно до навчального матеріалу інтегруються різні види і форми навчання, підпорядковані досягненню намічених цілей.

Принцип виділення із змісту навчання відокремлених елементів потребує розглядати навчальний матеріал у рамках модуля, спрямованого на вирішення інтегрованої дидактичної цілі.

Основний засіб модульного навчання – модульна програма, яка складається з окремих модулів [11, с.247]. У модульній програмі необхідно враховувати:

цільове призначення інформаційного матеріалу;
сполучення комплексних інтегрованих і часткових дидактичних цілей;
повноту навчального матеріалу в модулях;
відносну самостійність елементів модуля;
реалізацію оберненого зв'язку;
оптимальну передачу інформаційного й методичного матеріалу.

До завершення кожного модулю, викладач проводить підсумкові модульні контролі, звертає увагу на ступінь засвоєння кожним учнем програмового матеріалу.

Таким чином, модульна система навчання цілком відповідає сучасним тенденціям допрофесійної та професійної підготовки учнів молодшого шкільного віку до набуття трудових навичок певних професій та спеціальностей.

У структурі модульного навчання окремою ланкою виступає розвиток креативних здібностей учнів. Творчість школяра за своєю природою – діяльність кооперативна, яка здійснюється за участю вчителя. Учень відчуває себе митцем [5, с.53]. Формування й розвиток креативних здібностей в учнів молодшого шкільного віку дуже важливе завдання виховання. За сучасними уявленнями, розвиток креативних здібностей у школярів – принципіальна мета освіти.

Структурний зміст програми має 4 модулі: 1) печворк – лоскутна техніка шиття; 2) технологія виготовлення швейних виробів, сучасне оздоблення; 3) елементи української вишивки; 4) сучасне декорування помешкання.

До завершення кожного модуля учні виготовляють програмні вироби, що є підсумковим модульним контролем, де чітко відслідковується ступінь засвоєння кожного школяра програмного матеріалу [10, с.158].

Чинна авторська програма "Креативне рукоділля" складена з урахуванням вікових та психологічних особливостей учнів молодшого шкільного віку.

Мета програми – ознайомити учнів з різноманітними видами креативного рукоділля, а саме:

сформувати у школярів уміння та навички роботи на швейній машинці та прасувальному обладнанні;

навчити виконувати окремі швейні вироби з елементами декорування;

навчити застосовувати сучасні оздоблювальні матеріали;

сформувати поняття про українську народну вишивку та навички виконання окремих елементів вишивки;

надати поняття про декор помешкання;

формування передумови професійних вмій за фахом швачка, вишивальниці, кравець-закрійник, модельєр-конструктор, декоратор.

Програма "Креативне рукоділля" передбачає навчання, формування та розвиток креативних здібностей в учнів молодшого шкільного віку, виховання особистості, яка би мала приймати самостійно рішення, знаходити вихід із різних ситуацій, особистості, яка має здібності

до творчості. Основна мета програми надати учням допрофесійні навички виконання окремих швейних виробів, залучити до технологічного процесу їх виготовлення, навчити застосовувати сучасні матеріали оздоблення, такі як пайетки, стеклярус, декоративні камінці тощо, розширити діапазон знань, умінь, навичок декорування помешкання з урахуванням кольорової гами законів декорування.

Чинна програма передбачає набуття учнями молодшого шкільного віку знань, умінь, навичок українського народного вишивання, оздоблення предметів ужиткового господарства з найпростішими видами українських народних стібків, більшість яких, на жаль, сьогодні забуті. Простота їх виконання легко уживається в сучасному ансамблі костюмів та елементів оздоблення речей, предметів побуту.

Програма "Креативне рукоділля" ґрунтується на розширенні можливостей базової програми "Швейна справа" та складена з урахуванням вікових та психологічних особливостей учнів. Використання такого напряму дає змогу здійснювати допрофесійну та професійну підготовку учнів, не порушуючи всього навчально-виховного процесу.

Висновки. Підсумовуючи все вищезначене, можна зробити висновок, що наявна система модульного навчання надає широкі можливості для технологічної діяльності учнів молодшого шкільного віку, розширення їхнього кругозору, розвитку творчої ініціативи, креативного мислення та сприяє адаптуванню на сучасному ринку праці.

Перспективи подальшого дослідження можуть містити теоретичний та практичний матеріал щодо вдосконалення ефективної організації модульного навчання на заняттях праці.

Література

1. Березина В.А. Творческое и интеллектуальное развитие ребёнка в системе дополнительного образования / В.А. Березина // Актуальные проблемы образования и воспитания: профессиональное мастерство и индивидуальный стиль современного специалиста. – М. : "Арманов-центр", 2010. – 359 с.
2. Гуменюк О.Є. Модульно-розвивальна система: соціально-психологічний аспект: Монографія / О.Є. Гуменюк – К. : 2009. – 224с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник / І.М. Дичківська – К. : Академвидав., 2004. – 352 с.
4. Єрмаков І.Г. Нова школа нової України на зламі століть / І.Г. Єрмаков // Постметодика – 1996. – № 84. – С. 23-28.
5. Загребельний С. Профорієнтація старшокласників на виробничі спеціальності / С. Загребельний // Рідна школа. – 2003. – № 4. С.52-54.
6. Кузьменко В.В. Управління процесом формування культури праці особистості у процесі професійної підготовки / Василь Васильович Кузьменко // Таврійський вісник освіти / Південноукр. регіон. ін-т післядиплом. освіти пед. кадрів. – 2010. – № 3. – С. 28-32.
7. Модульно-розвивальна система: теорія, технологія, досвід. // Рідна шк. – 1997. – № 2.– С.3-23. – (Спецвипуск).
8. Пустовіт Г.П. Фахова підготовка педагогів початкової ланки освіти для позашкільних навчальних закладів: теоретико-прикладний аспект / Г.П. Пустовіт // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2010. – №23. – С.71-75.
9. Рибалка В.В. Особистісний підхід у профільному навчанні старшокласників: Монографія / За ред. Г.О. Балла. – К. : ІПППО НАПН України, 1988. – 160 с.
10. Семенюк Т.В. Модульно-розвивальне навчання: науково-педагогічне проектування граф-схем навчальних курсів: Монографія / Т.В. Семенюк – Житомир: Житомирський державний педагогічний університет, 2003. – 254 с.
11. Фурман А.В. Модульно-розвивальне навчання: принципи, умови, забезпечення: Монографія / А.В. Фурман – К. : Правда Ярославичів, 1997. – 340 с.

Е. Н. Образцова

ТЕХНОЛОГІИ ОБУЧЕНИЯ И ВОСПИТАНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Резюме

В статье рассматриваются особенности преимущества модульно-развивающего обучения, анализируется роль учителя в учебно-практической деятельности по модулю-профилю с использованием инновационной педагогической технологии. Исследуются

возможности внедрения адаптированной модульной программы "Креативное рукоделие". Рассмотрены возможные пути внедрения метода модульного обучения в трудовой подготовке учащихся младшего школьного возраста.

Ключевые слова: новейшие технологии, модульно-развивающее обучение, ученики младшего школьного возраста, модуль трудовых навыков, дополнительное профильное обучение.

E. N. Obratsova

TRAINING AND EDUCATION TECHNOLOGIES OF PRIMARY SCHOOL CHILDREN

Summary

This article is devoted to the peculiarities of the advantage module and developmental education, the role of the teacher in the educational and practice activity by the module-profile using innovative educational technology. Implementation possibilities adapted modular program "Creative Needlework" are investigated in the article. The possible ways of implementing the method of modular training in labor education of pupils of primary school age are considered in the article.

Key words: latest technology, modular and developing education, pupils of primary school age, and the module of skills, additional specialized education

УДК 373.1

В. В. Примакова

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Статтю присвячено аналізу методологічного аспекту проблеми розвитку післядипломної освіти вчителів початкових класів у сучасному українському суспільстві: розглянуто суть методології, проаналізовано основні принципи й підходи, реалізація яких здатна забезпечити професійний розвиток і вдосконалення майстерності педагогів упродовж їх неперервної освіти. На основі аналізу сучасних тенденцій розвитку педагогічної думки окреслено перспективні напрями діяльності системи післядипломної освіти в Україні.

Ключові слова: післядипломна освіта; вчителі початкових класів; методологія; принципи й підходи; підвищення кваліфікації; неперервна освіта; перспективи розвитку.

Постановка проблеми. Тенденції, що останнім часом спостерігаються в Україні, значною мірою зумовлюють прискорення трансформаційних процесів, котрі відбуваються сьогодні в освітній галузі. Одним із пріоритетних напрямів сучасної державної освітньої політики є забезпечення ефективного розвитку й функціонування системи неперервної освіти. Післядипломна освіта як органічна її складова, покликана виконувати складні функції, сприяти реалізації важливих освітніх завдань, основними з яких є підвищення рівня професійної компетентності педагогів, їх фахового розвитку і зростання впродовж життя.

Аналіз останніх досліджень. Основні методологічні й теоретичні положення неперервної освіти визначали як вітчизняні, так й іноземні дослідники: В. Андрущенко, С. Вершловський, Р. Дейв, І. Зязюн, Н. Ничкало, М. Ноулз, О. Олійник, Р. Сміт, Є. Тонконога та ін. Різні аспекти розвитку базової професійної підготовки вчителів привертала увагу сучасних науковців. Серед них: О. Абдуліна, Ю. Козловський, В. Кузьменко, В. Луговий, Н. Слюсаренко, С. Шмалей та ін. Специфіку діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти висвітлено у працях А. Зубка, О. Дубасенюка, В. Майбороди, О. Пехоти, Н. Протасової. Таким чином, у сучасній педагогічній теорії і практиці накопичено досить ґрунтовний матеріал із різних аспектів розвитку та функціонування складових неперервної освіти. Однак у контексті мінливості сучасного освітнього простору та враховуючи специфіку роботи з молодшими школярами, вважаємо важливим розгляд методологічного аспекту проблеми розвитку післядипломної освіти вчителів початкових класів у українському суспільстві.

Мета статті: на основі аналізу тенденцій сучасного розвитку освіти, суспільства, окреслити й охарактеризувати основні принципи й педагогічні підходи, реалізація яких здатна забезпечити професійний розвиток і вдосконалення майстерності педагогів упродовж їх неперервної освіти.

Виклад основного матеріалу. Післядипломна освіта як невід’ємна складова неперервної,